

ՎԱՂԱՐՇԱՊԱՏԻ Մ.ԳՈՐԿՈՒ ԱՆՎԱՆ N5 ԱՎԱԳ ԴՊՐՈՑ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ
ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ

Ավարտական հետազոտական աշխատանք

Թեման – ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԴԵՐԸ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄԵՋ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՑՆՈՒԹՅԱՆ,
ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

Մասնակից՝ Արփիկ Հակոբյան

Դպրոց՝ Մ. Խորենացու անվան թիվ 10 ավագ դպրոց

Վերապատրաստող՝ Կարինե Ավետիսյան

Վաղարշապատ 2022թ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ.....3

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԿՆԱՐԿ.....6

ԳԼՈՒԽ 1

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԴԵՐԸ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄԵՋ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆՈՒԹՅԱՆ,
ՆԱԽԱՁԵՆՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՍՏԵՂԾԱԳՈՐԾՄԱԿԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ.....8

ԳԼՈՒԽ 2

ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԵԹՈԴՆԵՐ.....10

ԳԼՈՒԽ 3

ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՆԱԽԱՁԵՆՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ.....17

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ.....21

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ.....22

Ազատ է ապրում նա, ով ուրախությունը գտնում է իր պարտքը կատարելու մեջ:

Ցիցերոն

Գլոբալացվող և սրընթաց զարգացումների աշխարհում, երբ ավանդույթներն իրենց դաստիարակիչ և ուղղորդող գործառույթները կորցնում են, մարդու ինքնուրույնությունը, որպես անձնային որակ առանձնահատուկ կարևորություն է ձեռք բերում: Ինքնուրույնությունը սեփական կյանքը կազմակերպելու, սեփական հոգևոր ու մտավոր հնարավորությունները գիտակցելու, գնահատելու և ըստ այդմ իր զարգացման ուղին ընտրելու մարդու ընդունակությունն է: Ինքնուրույնության բարձր մակարդակը մատնանշում է մարդու սեփական ուժերի հանդեպ վստահությունը, ինքնագիտակցության և հետևաբար, նաև հավակնությունների բավարար մակարդակի առկայությունը: Սակայն, նման որակը դատարկ տեղում չի ձևավորվում. հանրա-կրթական համակարգից պահանջվում է մշակել ինքնուրույնության կայացմանը սատարող ռազմավարություն և իրացնել այն ինչպես կրթության բովանդակությամբ ու գնահատման համակարգով, այնպես էլ ուսուցման տեխնոլոգիաներով:

Ինքնուրույնության ձևավորման նախապայմանը ազատությունն է: Որպեսզի սովորողը ինքնուրույն ուսումնական գործունեություն ծավալի, նրան անհրաժեշտ է այդ հնարավորությունը տալ: Կրթության յուրաքանչյուր հաջորդ աստիճանում աշակերտի ազատության սահմանները պիտի ավելի ընդարձակվեն: Ինքնուրույնությունը կարող է ձևավորվել միմիայն համապատասխան գործունեության պրոցեսում: Եթե երեխային սովորեցնում ենք պարտադրաբար, եթե նրան ուսումնական գործունեության ազատություն, սխալվելու և սեփական սխալների հիման վրա ճշմարիտ ճանապարհ դուրս գալու իրավունք չենք տալիս, երբեք նրանից ինքնուրույն մարդ չի ձևավորվի: Սովորողի հնարավորինս ազատ ուսումնական գործունեություն ծավալելու իրավունքի ոտնահարումը շատ հոգեբանական վնասների պատճառ է դառնում: Երեխաների ինքնագիտակցությունը զարգանում ու զորանում է մարդկանց հետ շփումների արդյունքում: Բայց, եթե այդ շփումները պարտադրված բնույթ են ստանում, սովորողը կորցնում է իր կարևորության գիտակցությունը, նա իրեն տեսնում է մանկավարժական ներգործությունների օբյեկտի դերում: Մահմանափակելով նրա ինքնուրույնության ու ինքնաստիպության դրսևորումները՝ դպրոցը չի թողնում երեխային գիտակցել ինքն իրեն, զգալ իր ներունակ հնարավորություններն ու լավագույնս դրսևորել դրանք: Արդյունքում ձևավորվում է, այսպես կոչված, ֆունկցիայի մարդը: Եթե նա քիչ թե շատ խելացի է՝ կարող է լավ կատարել հանձնարարություններ, իսկ ահա ստեղծագործաբար աշխատել, խնդիր դնել, ծրագիր ու պլան կազմել և ինքնուրույն իրականացնել դրանք՝ ի վիճակի չէ. նա չունի ինքն իր հանդեպ այդ վստահությունը: Պարտադրանքը սպանում է մարդու մեջ աշխարհի հանդեպ ամեն մի

հետաքրքրություն: Չկա հետաքրքրություն՝ չկա կայուն **ուսումնական մոտիվացիա**, որը հիմնարար գիտելիքներ ձեռք բերելու գլխավոր երաշխիքն է:

Ինքնուրույնության գաղափարի համատեքստում ուսուցչի համար կարևոր խնդիր է դառնում ուսուցման գործընթացն աստիճանաբար ինքնուսուցման գործընթացի վերածելը:

Ինքնուսուցման պարագայում սովորողն ինքն է կազմակերպում, կարգավորում և հսկում իր իմացական գործունեությունը: **Ինքնուսուցումը իմացական գործունեության բարձրագույն մակարդակն է**, երբ անձը պատրաստ է ինչ-որ չափով դուրս գալ ուսումնական պահանջների սահմաններից, անցնել ազատ իմացական գործունեության, ինքն իր առաջ դնելով խնդիրներ՝ պայմանավորված իր հնարավորությունների գիտակցմամբ ու հաշվառմամբ: Աշակերտին ինքնուսուցման ճանապարհ դուրս բերելու խնդիրը ենթադրում է նրա մեջ սաղմնավորել և զորացնել ինքնակրթության պահանջմունքն ու ինքնակատարելագործման կիրքը, ինչպես նաև զարգացնել վերջիններիս բավարարման համար անհրաժեշտ ընդունակությունները:

Ինքնուրույն ուսումնական աշխատանքներ լավագույնս կարելի է իրականացնել ուսուցման գործընթացը մասնակիորեն հետազոտական գործընթացի վերածելով: Ասել է, թե՝ **սովորողների ուսումնական գործունեությունը կազմակերպել որպես ուսումնահետազոտական գործունեություն**: Ուսումնական աշխատանքները, որ կատարում է սովորողը դպրոցում, թե տանը, պետք է ունենան իրենց մեջ հետազոտական գործունեության տարրեր և այդօրինակ գործունեության չափաբաժինը կրթության յուրաքանչյուր հաջորդ աստիճանում համապատասխան չափով ավելանա:

Ուսումնահետազոտական գործունեությունը ենթադրում է **սովորողի ստեղծագործական ընդունակությունների արթնացում ու ակտիվացում**: Ուսումնառությունը հետևողականորեն վերածելով ակտիվ ստեղծագործական աշխատանքի հանրակրթական դպրոցը դրանով իսկ պայմաններ կստեղծի այսպես կոչված ստեղծագործ (կրեատիվ) անձի ձևավորման համար, ինչը բոլոր ժամանակներում (և մեր ժամանակներում՝ առավել ևս) համարվել ու համարվում է անձի ամենակարևոր որակը: Ստեղծագործական ակտիվության չափանիշներ կարող են համարվել ինտելեկտուալ նախաձեռնության դրսևորումը, օպտիմալ մոտիվացիայի առկայությունը, ստեղծագործական ընդունակությունների և կարողությունների զարգացման մակարդակը, ինքնուրույնության դրսևորումը և ուսումնաիմացական գործունեության ինքնակազմակերպման ընդունակությունը:

Այսպիսով, ամեն ինչի հիմքում ազատության գաղափարն է. վստահել մարդուն և հնարավորություն տալ նրան ընտրելու կրթության սեփական ուղի, օգնել նրան սեփական ճանապարհն անցնելու: Պարտադիր ուսուցումը, ենթատեքստում ունի սովորողի հանդեպ անվստահության մտայնությունը, ինչը, ինչպես արդեն քանիցս կրկնեցինք, մարդուն զրկում է իր ամենացանկալի որակից՝ ինքնուրույնությունից, նաև աշխարհի հանդեպ կենդանի և ակտիվ հետաքրքրությունից:

Մանկավարժները հաճախ առարկում են, թե երեխան հասունացած չէ ինքնուրույնության, նախաձեռնության համար և իրեն նվիրած ազատությունը կարող է չարաշահել՝ մատնվել անգործության: Այստեղ ճշմարտության մի աննշան բաժին կա: Բայց **դպրոցի խնդիրն էլ հենց օգնելն է աշակերտին՝ գիտակցել ազատության ու պատասխանատվության դիալեկտիկան**: Անառարկելի ճշմարտություն է, որ ազատությունը սովորում են գնահատել ազատ ապրելու պայմաններում, մտածել,

պրոբլեմներ հաղթահարել սովորում են դրանք լուծելով, ինքնուրույնության սովորում են նման գործունեություն իրականացնելով, ի վերջո՝ մտածել սովորում են մտածելով, ստեղծագործական գործունեության մեջ ներգրավվելով:

Ասվածն հիմք ընդունելով պիտի եզրակացնենք, որ ուսուցման գործընթացի կազմակերպման նոր ձևերի և ուսուցման նոր մեթոդների որոնումներում պետք է որպես ուղենիշ ունենանք այս հիմնական արժեքները. ուսուցման տեխնոլոգիան կամ կիրառվող մեթոդները լավագույնն են, եթե լավագույնս նպաստում են մարդու ինքնուրույնության ձևավորմանը, հիմնարար գիտելիքների ձեռքբերմանն ու ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը:

Հետազոտության նպատակն է՝ քննարկել սովորողների մեջ ինքնուրույնության , նախաձեռնության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացմանը նպաստող արդյունավետ մեթոդները, միջոցներն ու ուղիները:

Հետազոտության խնդիրներն են՝

1. ուսումնասիրել թեմային վերաբերող գիտատեսական գրականությունը,
2. կիրառել ինքնուրույնության , նախաձեռնության ունակությունների զարգացմանը նպաստող արդյունավետ մեթոդները, արձանագրել վերջարդյունքները:
3. գտնել սովորողների մեջ ինքնուրույնության , նախաձեռնության ունակությունների զարգացմանը նպաստող ուսուցման լավագույն տարբերակը;

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Սովորողների մեջ ինքնուրույնության , նախաձեռնության ունակությունների զարգացումը առարկայի դասավանդման ընթացքում մշտապես գրավել է մանկավարժական միտքը և առաջատար մանկավարժների ուշադրությունը: Անդրադառնանք նրանց կատարած հետազոտություններին, որպեսզի լավագույնս բացահայտենք թեմայի էությունը:

Ռուս մանկավարժ գիտնականներ Ա. Ա. Արետը, Ա. Գ. Կովալևը, Ա. Ի. Կոչետովը, Լ. Ի. Ռուվինսկին և ուրիշներ հաստատել են, որ անձն ակտիվ է ոչ միայն շրջապատի աշխարհի վերափոխման մեջ, այլ նաև իր անձի վերափոխման մեջ: Անձի զարգացման ու կատարելագործման վրա ազդում է միջավայրի հետ անձի փոխազդեցությունը, որի արդյունքում տեղի է ունենում իր նկատմամբ գիտակցական, նպատակաուղղված , ինքնուրույն, ստեղծագործական գործունեություն, որ այլ կերպ գիտնականներն անվանում են ինքնադաստիարակություն:

Ինքնադաստիարակությամբ, ինքնազարգացմամբ, որն ինքնուրույնության , նախաձեռնության և ստեղծագործական ունակությունների մի անաձնահատուկ դրսևորում է, զբաղվել են Մ. Գորկին, Լ. Տոլստոյը, պատմաբան Լեոն, Ֆ. Ռուզվելտը և ուրիշներ: Իսկ ինչպե՞ս է այն տեղի ունենում դպրոցում : Նախ պետք է ասենք, որ իրակացվում է ըստ տարիքային փուլերի և կրում է տարբեր բնույթ: Այսպես , օրինակ, կրտսեր դպրոցականների մեջ ի հայտ են գալիս ընդօրինակման , հարմարվելու ձգտումներ դեպի մեծահասակները, դեպի աշխատանքի մարդիկ, դեպի կոլեկտիվները, որոնք իդեալը որոնելու գիտակցության ու ակտիվության արդյունք են: Այս դեպքում մեծ է ուսուցչի դերը և նա կարող է ճիշտ պահին ծրագրավորել իր սաների ինքնուրույնությունն ու նախաձեռնությունը և կողմնորոշել նրանց այսպիսով նպաստելով լավագույն արդյունքի գրանցմանը: Այս ամենին զուգահեռ չի կարելի անտեսել այն, որ մարդը ձևավորվում է գործունեության այն ընթացքում, որը նրա համար ապահովում է իրականության գիտական յուրացումը, առաջացնում հետաքրքրություն, զգացմունքներ , ծնում նոր պահանջմունքներ, ակտիվացնում կամքը, էներգիան, ընդհանրապես այն ամենը, ինչը ծառայում է մարդու զարգացման , լինելիության համար:

Սովորողների մեջ ինքնուրույնության , նախաձեռնության ունակությունների զարգացման ընթացքում պարտադիր կերպով պետք է հաշվի առնել նրանց տարիքային առանձնահատկությունները , առողջական վիճակը, անհատական առանձնահատկությունները:

Հոգեբան Հռիփսիմե Ղաջոյանը գտնում է, որ անձի ինքնուրույնությունից է կախված նրա ընդունակությունների դրսևրումը, իսկ նախաձեռնողականությունից

նրա աշխատասիրությունը¹: Նա գտնում է, որ հենց ինքնուրույնությունն է նպաստում ընդունակությունների բացահայտմանը: Այսինքն, ուսուցիչն օգտվելով այս հանգամանքից, կարող է եզրակացնել, թե սովորողն ինչպիսի ընդունակություններ ունի: Կարող ենք վստահորեն ասել, որ գիտելիքների և հմտությունների ձևավորումն էլ ինքնին տանում է դեպի ընդունակությունների հետագա զարգացմանը: Ուսուցիչն է իրականացնում դասավանդումը: Նա է ղեկավարում աշակերտների ճանաչողական գործունեությունը; Ուսուցման գործընթացը ուսումն է և դասավանդումը:Դասավանդումը ուսուցչի գործունեությունն է, իսկ ուսումը՝ աշակերտի կամ աշակերտական կոլեկտիվի¹: Իսկ ահա ռուս գիտնական Մ. Ն. Սկատկինը ուսուցիչներին հորդորում է տեսական պատկերացում ունենալ ուսումնական առարկայի , նյութերի, մանկավարժական գործունեության, աշակերտի անձի մասին³: Այս սկզբունքը յուրաքանչյուր ուսումնական առարկայի ներկայացուցչից պահանջում է միասնական մոտեցում ունենալ կրթության բովանդակության կառուցման նկատմամբ:

¹Ղաջոյան Հ., Երեխաները տարիքն ի վեր, Երևան, 2002, էջ 53,

²Ամիրջանյան Յու. Ա., Մահակյան Ա. Ս., Մանկավարժություն, Երևան, 2005, էջ 135,

³ М. Н. Скаткин, Проблемы современной дидактики, 2-е изд.- Москва, 1984, стр. 56,

ԳԼՈՒԽ 1

ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ԴԵՐՆ ՍՈՎՈՐՈՂՆԵՐԻ ՄԵՋ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆՈՒԹՅԱՆ, ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

Ուսուցման միջոցով ուսուցիչը իրականացնում է սովորողների կրթությունը և զարգացումը: Կրթությունն ասելով պետք է հասկանալ ոչ թե ուսուցչի կողմից աշակերտներին հաղորդվող պատրաստի գիտելիքները, այլ ուսուցիչների և սովորողների փոխազդեցությունները, մանկավարժական գործընթացի իրականացման եղանակը (անձի ձևավորմաննպատակով), որի միջոցով նրանք յուրացնում են գիտական գիտելիքներ և գործունեության եղանակներ:մԱյդ գործընթացը խթանում և կառավարում է դպրոցականների ներքին ու արտաքին ակտիվությունը, որի ընթացքում էլ սովորողները յուրացնում են մարդկության կուսակաժ փորձը:

Մենք գտնում ենք, որ ուսուցումն ու զարգացումը փոխկապակցված են ու միասնական: Ուսուցման գործընթացը նպատակաուղղված մանկավարժական գործընթաց է , որը խթանում է սովորողների գործունեությունը՝ գիտական գիտելիքներ, կարողություններ և հմտություններ ձեռք բերելու, իրենց ստեղծագործական ընդունակությունները զարգացնելու, գիտական աշխարհայացք ձևավորելու բարոյական որակներ ու համոզմունքներ սեփականելու, ինքնուրույնությունն ու նախաձեռնությունը զարգացնելու համար:

Այստեղ հարկ ենք համարում նշել, որ ուսուցումն ունի երեք գլխավոր գործառույթ՝ կրթական, դասստիարակչական և զարգացնող: Կանգ առնենք և մանրամասնենք ուսուցման զարգացնող գործառույթը:

«Զարգացնող ուսուցում » հասկացությունը դիդակտիկայում հանդես է եկել 1960-ական թվականների սկզբներին: Այս հիմնախնդրին նվիրված աշխատություններ են լույս ընծայել Մ. Ա. Դանիլովը, Լ. Վ. Զանկովը, հոգեբաններ Ն. Ա. Սենչինսկայան, Վ. Վ. Դավիդովը և ուրիշներ:«Զարգացնող ուսուցման » գործառույթների իրականացումը ենթադրում է ազդեցությունների ոլորտների ընդարձակում, ուսումնական

գործունեության մեջ ստեղծագործական տարրերի ուժեղացում: «Զարգացնող ուսուցում » առանձին գոյություն չունի , այն ուսուցման կրթական գործառույթների հետևանք է: Նշանակում է՝ զարգացման արագացումը, տեմպը առաջին հերթին կախված է այն բանից, թե որքան արդյունավետ կիրականացվի կրթությունն ու դաստիարակությունը:

Ուսուցման գլխավոր խնդիրն է ձևավորել աշակերտների ինքնուրույն, ստեղծագործական մտածողությունը և այս հիման վրա կենսագործել ուսուցման աստիճանաբար անցումը ինքնուսուցման: Այս խնդիրը կարելի է լուծել ուսուցման մեթոդների ճիշտ ընտրության և ,իհարկե պրոբլեմային ուսուցման միջոցով: Իսկ պրոբլեմային ուսուցման գլխավոր առանձնահատկությունն այն է, որ ուսուցիչը կազմակերպում է սովորողների որոնողական գործունեությունը, որի միջոցով նրանք յուրացնում են նոր գիտելիքներ , կարողություններ և հմտություններ , զարգացնում իրենց տրամաբանական մտածողությունը , որոնողական ընդունակություններն ու հետազոտական ակտիվությունը, ձևավորում ստեղծագործական կարողություններ, ցուցաբերում նախաձեռնողականություն:

Մենք սահմանել ենք քայլարշավ և փորձել իրականացնել պրոբլեմային ուսուցումը սովորողների մեջ ինքնուրույնության, նախաձեռնության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացման համար.

1. պրոբլեմային իրավիճակի ստեղծում, պրոբլեմի առաջադրում:
2. վարկածի առաջ քաշում . ենթադրություններ պրոբլեմի լուծման հնարավոր ուղիների մասին: Ենթադրությունների հիմնավորում .
3. առաջ քաածնվարկածի փորձարկում, արդյունքի ստուգում,
- 4 պրոբլեմի լուծում, պրոբլեմային իրավիճակի հաղթահարում,արդյունքների ընդհանրացում, նոր գիտելիքների, կարողությունների յուրացում, դրանց ամրակայումը և կիրառումը պրակտիկայում:

Որպեսզի ուսուցիչը ճիշտ ղեկավարի պրոբլեմային ուսուցման ընթացքը, նա պետք է գիտակցի, լավ ըմբռնի ու հասկանա պրոբլեմային ուսուցման հիմնական հասկացությունների իմաստը, գործառույթները, նա պետք է տիրապետի պրոբլեմային իրավիճակին, ինդրին և հարցին:

ԳԼՈՒԽ 2

ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ՄԵԹՈԴՆԵՐ

Ինքնուրույն են կոչվում այն աշխատանքները , որոնք աշակերտները կատարում են ուսուցչի հանձնարարությամբ և կամ ` սեփական նախաձեռնությամբ: Սովորողների ինքնուրույն աշխատանքների կատարումները պետք է ունենան փաստերը , երևույթները , օրենքները, օրինաչափությունները ինքնուրույնաբար ճանաչելու, ստեղծագործական գործունեությունը զարգացնելու ուղղվածություն:

Աշակերտներին նախ պետք է սովորեցնել գործել ինքնուրույն, իսկ դրա համար հարկավոր է , որ նրանք գործեն ուսուցչի ղեկավարության պայմաններում: Մենք կարծում ենք, որ եթե ուսուցիչը ցանկանում է, որ իր աշակերտները կատարեն ինքնուրույն աշխատանքներ , ապա նախ նրանք պետք է ունենան գործելակերպ, գործողությունների հստակ պատկերացում: Նրանք պետք է իմանան և իրազեկված լինեն, թե ինչ աշխատանք են կատարելու, ինչ նպատակ են հետապնդում, ինչ խնդիրներ են լուծելու , երբ են սկսելու և ավարտելու աշխատանքը , ինչպես են վերլուծելու ընթացքը և վերջնարդյունքները և այլն: Ինքնուրույն ուսուցման մեթոդներ ընտրելիս Յու. Կ. Բաբանսկին առաջարկում է առաջնորդվել հետևյալ չափանիշներով: Նա նշում է, որ դրանք պետք է համապատասխանեն `

1. ուսուցման սկզբունքներին,
2. ուսուցման նպատակներին,
3. տվյալ թեմայի բովանդակությանը,
4. դպրոցականների ուսումնական և տարիքային հնարավորություններին,
5. դասարանի կոլեկտիվի առանձնահատկություններին,

6. առկա պայմաններին և ուսուցման համար հատկացված ժամանակին,

7. ուսուցիչների հնարավորություններին ¹

Պատմության դասերին մենք իրականացրել ենք ինքնուրույն ստեղծագործական աշխատանքներ: Աշակերտները տարբեր թեմաների շուրջ գրում են ստեղծագործական աշխատանքներ, շարադրություններ, բանաստեղծություններ, պատմվածքներ, հեքիաթներ: Նկարում այս կամ այն ստեղծագործությունը և, որը անմիջական կապ ունի պատմական իրադարձության հետ այլն: Հանձնարարում ենք արտադասարանական ընթերցանություն , ապա բեմադրում

¹ Бабанский Ю. К., Методика обучения в совр. общеобразоват. школе, Москва, 1989 ,стр 103,

այդ ստեղծագործությունը, կազմակերպում ենք դերային խաղեր: Իսկ ահա սովորողների յուրացրած գիտելիքները, կարողություններն ու հմտությունները լրիվ չափով ի հայտ բերելու նպատակով կազմակերպում ենք գրական երեկոներ, ցերեկույթներ, ներկայացումներ, գիտական բանավեճեր, աշակերտական գիտական նստաշրջաններ և այլ աշխատանքներ անմիջականորեն կապելով գրականության և պատմության նյութը:

Անդրադառնանք այդ մեթոդներից մի քանիսին՝ երևույթն ավելի լավ ներկայացնելու նպատակով, ինչպես նաև գրանցենք ստացած վերջնարդյունքները:

Ինչպես գիտենք, այսօրվա մարդու կյանքում համակարգիչը հույժ կարևոր դեր ու նշանակություն է ստացել: Այն իր ծառայությունն է բերում նաև հանրակրթության ոլորտին: Էլեկտրոնային դասագրքերն ու ուսումնական նյութերն արդեն սպառնում են հետին պլան մղել նրանց թղթային տարբերակները: Համակարգիչը տեղեկույթի ձեռքբերման ու հաղորդման ամենատարածված և ամենաարդյունավետ միջոցն է դարձել: Այս պարագայում առանձնահատուկ կարևորություն է ստանում սովորողների տեղեկատվական մտահասության (կոմպետենտության) պատշաճ մակարդակի ձևավորման խնդիրը:

Տեղեկատվական մտահասությունը ենթադրում է տեղեկույթի տարբեր աղբյուրների (գրքեր, տեղեկատուներ, հանրագիտարաններ, բառարաններ, քարտեզներ) տեղեկատվական սարքերի (հեռուստացույց, մագնիսոֆոն, հեռախոս, ֆաքս, համակարգիչ, տպիչ, մոդեմ) և տեղեկատվական տեխնոլոգիաների (ձայնագրություն և տեսագրություն, էլեկտրոնային փոստ, ԶԼՄ, համացանց) օգնությամբ անհրաժեշտ տեղեկույթը ընտրելու, մշակելու, պահպանելու և հաղորդելու կարողություններ: Կարևորվում են ստացված տեղեկույթը քննադատորեն վերլուծելու, գնահատելու, այն տարբեր ձևերով ներկայացնելու և, սեփական գործունեությունը պլանավորելիս ու իրականացնելիս, դրանք առավելագույն արդյունավետությամբ օգտագործելու կարողությունները: Ուսուցչի խնդիրն է այստեղ համակարգիչը դարձնել սովորողների ուսումնական

գործունեության կարևոր միջոց, կրթության ցածր աստիճաններում ապահովել համակարգչային գրագիտության բավարար մակարդակ, իսկ բարձր աստիճաններում ընդլայնել տեղեկատվական տեխնոլոգիաներից օգտվելու հնարավորությունները: Հարկավոր է սովորողների տալ հնարավորություն ինքնուրույնության, նախաձեռնության և ստեղծագործական ունակությունների զարգացման: Երեխան ամենից առաջ զարգացող էակ է և զարգացումն այդ ենթակա է քիչ թե շատ կոշտ օրինաչափությունների: Յուրաքանչյուր տարիքում մարդը հասնում է զարգացման մի միջին մակարդակի, որն հնարավորություն է տալիս նրան յուրացնել իմաստավորել աշխարհի մասին գիտելիքների ու հասկացությունների մի սահմանափակ ոլորտ: Այն բոլոր գիտելիքները, որոնք գտնվում են այդ ոլորտից դուրս՝ նա չի կարող յուրացնել, սեփականել: Բարդ ուսումնական ծրագրերն ու դասագրքերը այս դեկավար գաղափարի անտեսման՝ մարդու ֆիզիկական և հոգեկան զարգացման օրինաչափությունների չիմացության ու չկիրառման արդյունք են: Սրանով է պայմանավորված հանրակրթական դպրոցներում ուսման հանդեպ սովորողների նկատելի անտարբերությունը:

Տարիքային յուրաքանչյուր փուլ բնութագրվում է ոչ միայն իմացական զարգացման որոշակի պոտենցիալ հնարավորություններով, այլ նաև մտածողության տիպով: Այդ տիպի հաշվառումն ուսուցման պրակտիկայում անհրաժեշտ պայման է՝ կրթության յուրաքանչյուր աստիճանում զարգացման բավարար մակարդակ ապահովելու համար: Օրինակ, հանրահայտ է, որ մանկահասակ երեխայի մտածողությունն ակնառու-պատկերավոր (ո՛չ վերացական) բնույթ ունի: Սա նշանակում է, որ այս տարիքի երեխաների ուսուցումն արդյունավետ է եթե այն իրագործվում է պրակտիկ գործունեության միջոցով, որի պայմաններում սովորողը շատ բաներ հասկանում է սեփական փորձով: Համապատասխան դասագրքերն, իրենց հերթին, պետք է հարուստ լինեն նկարագրողական նյութերով, տեքստերը հեղեղված չլինեն սահմանումներով ու բանաձևերով:

Մարդն առհասարակ, երեխաները՝ առավել ևս, հակված են ամեն ինչի մեջ իմաստ տեսնելու: Այն գիտելիքներն են անցնում երկարատև հիշողության ոլորտ, որոնք մարդը գիտակցաբար ցանկացել է յուրացնել: Այսինքն՝ երեխայի համար ուսուցումն արդյունավետ է միայն այն ժամանակ, երբ ինքն է իր կրթության սուբյեկտը. երբ ինքն է գիտակցաբար դնում կրթական նպատակներ և ազատորեն կազմակերպում իր ուսումնական գործունեությունը՝ դրված նպատակներին հասնելու համար: Այս դեպքում է միայն գիտելիքն անձի համար իմաստ ու արժեք ստանում, դառնում հոգևոր հարստություն: Համադրելով համացանցն ու այս պահանջմունքը՝ կանգ առնենք ուսուցման մեթոդների վրա:

Խմբային հետազոտության մեթոդ

Այս մեթոդի կիրառման ընթացքում սովորողները խմբով աշխատում են որևէ թեմայի շուրջ: Նրանց տրվում է ժամանակ՝ 2 օր կամ նույնիսկ մինչև մեկ շաբաթ համացանցի և գրքերի միջոցով թեմայի վերաբերյալ տեղեկություն հավաքելու համար: Մեթոդի հիմքում ընկած է սովորողների փոխօգնության և համագործակցության գաղափարը: Ի տարբերություն մյուս մեթոդների՝ այս դեպքում նպատակը կոնկրետ խնդրի ուսումնասիրությունն է:

Նպատակները

սովորողները՝

- խորությամբ յուրացնում են ուսումնական նյութի բովանդակությունը,

- սովորում են համակարգված և խորությամբ հետազոտել կոնկրետ խնդիրներ,
- ամրապնդում են վերլուծական կարողությունները,
- սովորում են համագործակցել,
- օգտվում են համացանցից և այլ աղբյուրներից:

Այսպիսով՝ սովորողները յուրացնում են բովանդակությունը՝ զարգացնելով հետազոտական և համագործակցային, նախաձեռնողական, ստեղծագործական, ինքնուրույն աշխատանքի կարողությունները:

Ընթացքը

1. Խմբերի ձևավորումը և թեմայի ընտրությունը

Ուսուցիչը կարող է ընտրել թեմաները, ապա, ըստ սովորողների ընտրության, ձևավորել խմբեր: Կարելի է նաև սկզբում ձևավորել խմբերը, ապա սովորողներին հնարավորություն տալ ընտրելու հետազոտության թեման:

2. Խմբային աշխատանքի պլանավորումը

Այս փուլում սովորողները որոշում են իրենց համատեղ աշխատանքի բովանդակային ընդգրկումը, մշակում են գործողությունների պլան, որոշում են խմբի անդամների պարտականությունները, նախանշում են այն աղբյուրները, որոնք նպաստելու են հետազոտությանը:

3. Հետազոտության իրականացումը

Սա խմբային հետազոտության ամենաերկար փուլն է: Այս փուլում սովորողները փնտրում են աղբյուրներ, նյութեր, տեղեկատվություն: Այս ընթացքում ուսուցիչն անընդհատ պետք է պարզի, թե ինչ են անում սովորողները, ինչ աջակցության կարիք ունեն:

4. Արդյունքների ամփոփում և ներկայացման նախապատրաստում

Այս փուլում ուսուցիչը պետք է ակտիվ աջակցություն ցուցաբերի: Հնարավոր է, որ սովորողները շեղվեն հետազոտության թեմայից, նրանց պետք է ուղղորդել: Կարելի է խորհուրդ տալ հետազոտության կառուցվածքի վերաբերյալ, օրինակ, աղյուսակներ, գրաֆիկներ օգտագործելու, հետազոտությունը ավելի պատկերավոր դարձնելու վերաբերյալ:

5. Հետազոտության արդյունքների ներկայացում

Այս փուլը երկու հիմնական նպատակ ունի: Սովորողները պետք է լուսաբանեն իրենց կողմից կատարված հետազոտությունը և հետաքրքիր ու հասկանալի ձևով ներկայացնեն այն: Կատարված հետազոտությունը կարելի է ներկայացնել բանավոր, գրավոր, ցուցապաստառներով, համակարգչի միջոցով, պրոյեկտորի, էլեկտրոնային գրատախտակի և այլ միջոցներով: Նախընտրելի է, երբ հնարավորինս շատ միջոցներ են օգտագործվում:

Խմբային հետազոտության գնահատումը

Խմբային հետազոտության արդյունքում գնահատվում են՝ բովանդակությունը, հետազոտական կարողությունները, խմբային աշխատանքի (համագործակցային) հմտությունները, աշակերտների ինքնուրույնությունը, նրանց նախաձեռնությունը:;

Բովանդակության յուրացման գնահատումը

Այս մեթոդի կիրառման կարևոր խնդիրներից է հետազոտվող նյութի բովանդակության յուրացումը: Ուսուցչի համար կարևոր է պարզել, թե սովորողները ինչ չափով են յուրացրել իրենց հետազոտած նյութը: Այդ նպատակով ուսուցիչը կարող է առանձին հարցեր ուղղել սովորողներին, կազմել հարցաթերթիկ և

պահանջել լրացնել այն, ապա գնահատել, կարելի է հանձնարարել գրել շարադրություն և այլն:

Այսպես օրինակ , 9-րդ դասարանում գրականության դասի կարելի է առասպելների շուրջ տանել նմանօրինակ աշխատանք: Դասարանը բաժանել խմբերի և հնարավորություն տալ նրանց ընտրել այս կամ այն առասպելը: Խմբերին հանձնարարում ենք համացանցի , հանրագիտարանի, Խորենացու Պատմության միջոցով հավաքել տեղեկություններ իրենց թեմայի շուրջ: Խմբի յուրաքանչյուր անդամ ունի իր պարտականությունները. նրանցից մեկը կներկայացնի տեղեկությունը, մյուսը կպատրաստի պաստառ, երրորդը կնկարի առասպելի կերպարներին, չորրորդը կնշի, թե հայ գրականության մեջ էլ ովքեր են անդրադարձել այդ առասպելին և ինչպիսի ստեղծագործություններ են գրի առել և այլն: Աշխատելով ինքնուրույն նրանք նաև պետք է համագործակցեն և մինյանց ներկայացնեն կատարած աշխատանքը , որպեսզի գնահատման ժամանակ կարողանան ճիշտ պատասխանել ուսուցչի հարցերին:

Խմբի հետազոտական աշխատանքի գնահատում
Խմբի հետազոտական աշխատանքի գնահատման սանդղակ

	Կարիք ունի բարելավման	Բավարար	Լավ	Շատ լավ	Գերազանց
Հստակ դրված խնդիր	1	2	3	4	5
Հստակ ձևակերպված հիպոթեզներ	1	2	3	4	5
Արդյունավետ հավաքագրված տվյալներ	1	2	3	4	5
Տվյալների հստակ վերլուծություն 1	2	3	4	5	
Կրամաբանական եզրահանգումներ	1	2	3	4	5
Աշխատանքի հետազոտական որակը	1	2	3	4	5

Խմբային աշխատանքի (համագործակցության) գնահատումը
Խմբային հետազոտության ընթացքում կարևոր է սովորողների համագործակցային կարողությունների գնահատումը:

Խմբային աշխատանքի (համագործակցության) գնահատման սանդղակ

Հազվադեպ	Միշտ				
Խմբի անդամները լսում էին մինյանց	1	2	3	4	5
Խմբի անդամները փոխանցում էին իրենց ձեռքբերած տեղեկատվությունը, քննարկում գաղափարները	1	2	3	4	5
Խմբի անդամները օգնում էին միմյանց՝ հասկանալու նյութը	1	2	3		
	4	5			

Խմբի անդամները կատարում էին խթանող հարցադրումներ	1	2	3
4 5			
Խմբի անդամները պարբերաբար կիրառում էին հետադարձ կապ	1	2	3
4 5			

ԳՈՒՍ (Գիտեմ – Ուզում եմ սովորել – Սովորել եմ)

ԳՈՒՍ մեթոդի կիրառման ժամանակ անհրաժեշտ է կազմել երեք սյունակից բաղկացած մի աղյուսակ: Աղյուսակի վերևում գրվում է նյութի հիմնական խորագիրը, ապա գծվում են երեք սյունակները՝ համապատասխան վերնագրերով.

օրինակ՝

Մ ո Վ Ա Ե Ա Խ Ո Ր Ե Ն Ա Գ Ի

-Գիտեմ -Ուզում եմ սովորել -Սովորել եմ

Նյութի ուսումնասիրության ամբողջ ընթացքում այս աղյուսակը կարող է դառնալ սովորողների ուղեցույցը: Ուսուցիչը կարող է այն գծել մեծ թղթի վրա, գրատախտակին կամ էլեկտրոնային գրատախտակին:

Քայլերը.

1. ԳՈՒՍ աղյուսակի վերևում գրվում է թեմայի վերնագիրը: Սովորողներին հարց է ուղղվում, թե ինչ գիտեն տվյալ թեմայի վերաբերյալ: Նրանց ասածները գրանցվում են աղյուսակի առաջին (Գիտեմ) սյունակում:
2. Սովորողներին կրկին հարց է տրվում, թե ինչ կցանկանային իմանալ և ինչ հարցեր ունեն տվյալ թեմայի հետ կապված: Դրանք գրանցվում են աղյուսակի երկրորդ (Ուզում եմ սովորել) սյունակում:
3. Սովորողներն ուսումնասիրում են դասի նյութը և փորձում գտնել իրենց նախնական հարցերի պատասխանները, ապա լրացնում են աղյուսակի երրորդ սյունակը (սովորել եմ):
4. ԳՈՒՍ աղյուսակն ամբողջովին լրացնելուց հետո սովորողներին կարելի է հանձնարարել կազմել գաղափարների քարտեզ:

Մեթոդի առավելությունները.

- ուսուցչին հնարավորություն է տալիս պատկերացում կազմել տվյալ նյութից սովորողի նախնական գիտելիքների մասին,
- սովորողներն անմիջականորեն առնչվում են ուսումնասիրվելիք նյութին, հնարավորություն են ստանում ենթադրություններ կատարելու, ինքնուրույն գործել,
- զարգանում են սովորողների ինքնավերլուծական կարողությունները, նրանք առավել ուշադրությամբ են կարդում, ուսումնասիրում նյութը՝ թեմային առնչվող իրենց հարցերի պատասխանները գտնելու համար,
- սովորողները ձեռք են բերում իրենց արդեն հայտնի և նաև նոր գիտելիքներ:

Երեք բանալի մեկ կողպեք

Խմբերով նստած աշակերտներին հանձնարարվում է անհատական աշխատանք. ուշադիր կարդալ նյութը և ընտրել երեք արտահայտություն կամ նախադասություն, որոնք կարևոր են դասանյութը յուրացնելու համար: Դրանք համարվում են դասի բանալիները: Հանձնարարվում է նաև ընտրել մեկ նախադասություն, որն ամփոփում է ամբողջ նյութը, դա նյութի կողպեքն է: Բնականաբար տարբեր աշակերտներ կընտրեն տարբեր բանալիներ և կողպեք: Այնուհետև նրանց հնարավորություն է

տրվում իրենց առանձնացրած բանալիները և կողպեքը համեմատել իրենց գուգրնկերոջ ընտրածի հետ և գտնել երկուսի համար ընդունելի տարբերակ: Նույն աշխատանքը հանձնարարվում է կատարել խմբով: Խմբում տարակարծության առկայության դեպքում, ընտրվում է ավելի հիմնավորված տարբերակը: Խմբային աշխատանքից հետո յուրաքանչյուր խմբից մեկը ներկայացնում է խմբի կողմից ընտրված բանալիները և կողպեքը և միաժամանակ հիմնավորում իրենց ընտրությունը: Կարող են լինել նաև սովորողներ, որոնք համաձայն չեն լինի խմբերի ներկայացրած բանալիներին և կողպեքին, նրանց նույնպես պետք է հնարավորություն տալ արտահայտելու սեփական կարծիքը: Ոչ մի սովորողի կարծիք ուշադրությունից դուրս չպետք է մնա:

Այս մեթոդով աշխատելիս սովորողների մեջ ձևավորվում է ընտրություն կատարելու, ընտրությունը հիմնավորելու, ինքնուրույն գործելու, ստեղծագործելու, գլխավորը երկրորդականից տարբերելու, համագործակցելու կարողություններ և հմտություններ:

Բերե՛ք բանալի մեկ կողպեք մեթոդը կիրառելի է հատկապես ծավալուն դասանյութի դեպքում:

T - աձև աղյուսակ

Այս մեթոդը կարելի է կիրառել ինչպես իմաստի ընկալման, այնպես էլ կշռադատման փուլում: Նպատակն է ի մի բերել, դասակարգել սովորողների ստացած գիտելիքները՝ համադրելով նախկինում ունեցած գիտելիքների հետ:

T-աձև աղյուսակը օգտագործվում է միևնույն հասկացության, խնդրի երկու կողմերը համեմատելու համար: Այս կարգի մեթոդներից ամենապարզն է և՛ կազմակերպական ձևով, և՛ կառուցվածքով: Շատ այլ մեթոդների նման, այս մեթոդը ևս կարող է կիրառվել անհատապես կամ խմբով աշխատելիս: Իր ձևով T տառը հիշեցնող աղյուսակը կազմված է երկու բաժնից, որտեղ գրանցվում են միևնույն հասկացության, խնդրի հակադիր որակները, դրական կամ բացասական կողմերը: Աղյուսակի այս ձևը շատ հարմար է քննարկումների ժամանակ երկու տարբեր պատասխանների (այո/ոչ, կողմ/դեմ) կամ համադրություն/ հակադրություն արտա-հայտող արձագանքների գրառման համար:

Օրինակ, աշակերտները կարող են անդրադառնալ T-աձև աղյուսակին, երբ պատրաստվում են անհատական կամ խմբովի որևէ նախագիծ իրականացնել՝ կապված ոչ միայն կոնկրետ առարկայի, այլև հասարակական հնչեղություն ունեցող որևէ խնդրի շուրջ:

Դրական կողմեր

Բացասական կողմեր

Մենք իրականացրել ենք Պատմության մեջ տեղ գտած Արշակ Երկրորդի կերպարի միջոցով, որն այլ նկարագրություն ունի գրական ստեղծագործություններում: Աշակերտները ներկայացրեցին Արշակ Երկրորդի ապրած ժամանակաշրջանի Հայաստանը, նրա վարած քաղաքականությունը, թշնամուն և այդ ամենը ներկայացրեցինք S-ձև աղյուսակում՝ համեմատելով գրական կերպարը և իրական կերպարը:

T-աձև աղյուսակը ճկուն է նաև այն իմաստով, որ դրա օգտագործումը արդյունավետ է դասերի տարբեր փուլերի ընթացքում և տարբեր առարկաներ ուսումնասիրելիս՝ թե՛ բնագիտական, թե՛ հումանիտար:

Այս մեթոդով հաջողությամբ կարելի է աշխատել, օրինակ, քանակական և դասական թվականների ուղղագրության ուսուցման ժամանակ: Սովորողների ուժերով ստեղծելով նմանատիպ T - աձև աղյուսակ՝ այն կարելի է մշտապես ունենալ դասասենյակում:

ԳԼՈՒԽ 3

ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՆԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՈՒՄԸ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԱՎԱՆԴՄԱՆ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

Պատմության դասավանդման մեթոդիկան՝ որպես պատմական գիտելիքների դասավանդման ու դաստիարակման միջոց, մարդկությանը հայտնի է եղել դեռևս վաղ անցյալից, երբ միջցեղային կռիվների ընթացքում ցեղային ավագանին երիտասարդ ցեղերի ոգին բարձր պահելու նպատակով նրանց դաստիարակում էր պատերազմներում սխրանքներ գործած, հերոսացած ցեղակիցների օրինակով: Հետագայում, երբ ձևավորվեցին պետությունները, և հանդես եկան դասակարգերը, ունևոր վերնախավի ներկայացուցիչները տնտեսական, քաղաքական, գաղափարական առումով իրենց դիրքերը և դասային արտոնությունները ամրապնդելու նպատակով պատմական հիմնավորումների կարիք զգացին: Պատմությունը աստիճանաբար մուտք գործեց դպրոց, պատմության դասավանդման մեթոդիկան գիտական մեկնաբանության կարիք ունեցավ: Հայաստանում պատմության դասավանդման մեթոդիկայի վերաբերյալ մեզ են հասել տեղեկություններ Օղյումպ քրմից և հույն պատմիչներից, որոնք նշում են, որ Հայաստանի մեհենական դպրոցներում հունական դպրոցի նման դասավանդում էին տարբեր մեթոդներով: Քրիստոնեության ընդունումից հետո հեթանոսական սրբավայրերի, հայոց գրի ու գրականության հետ ոչնչացվեց հայ պատմամեթոդական մտքի վերաբերյալ ստեղծված ժառանգությունը: Մաշտոցի կողմից հայոց գրերի ստեղծումից հետո հայ պատմագիտական միտքը թեև թռիչքային զարգացում ունեցավ, սակայն մեթոդական մտքի վերաբերյալ տեղեկությունները շատ աղոտ են: Խոսելով իր ուսուցչի մասին՝ Կորյունը գրում է. «Ճմարիտ ուսուցիչները իսկապես սովոր են իրենց առաքինությունները աշակերտների համար օրինակ դարձնելու»:

Պատմությունը մարդու ձևավորման և կայացման խնդիր է լուծում: Պատմության դասավանդումը պատմության ուշադրության կենտրոնում է: Կարևոր է, թե ինչպես է դասավանդվում պատմությունը: Օրինակ՝ ԽՍՀՄ-ի շրջանում պատմությունը սուբյեկտիվացված էր և դոգմացված: Պատմության դասավանդման մեթոդիկայի նպատակը ներկայացված է պետության մշակած հայեցակարգում: Կրթական հայեցակարգը ձևավորվում է սահմանադրությունից: Մեթոդիկան կապված է այս փաստաթղթերի հետ: Ուսուցման նյութի բովանդակության վրա ազդում է գաղափարական կողմը: Պատմության կրթությունն ունի նպատակներ՝ քաղաքացու դաստիարակություն, հայրենասիրություն, ազգասիրություն, փոխանցել գիտելիքներ ներկա ժամանակներում կատարվող իրողություններից, հայկական մշակութային նվաճումները համեմատել աշխարհի մշակութային

¹Գ. Թամամյան, Պատմության ուսուցման արդյունավետության մի քանի հարցեր, Եր., 1972:

նվաճումների հետ¹:

Պատմական գիտելիքների ձևավորման գործընթաց

1. Սովորողների պատմական գիտելիքների կառուցվածքը:
2. Պատմական փաստերի մասին պատկերացումներ ձևավորելու մեթոդիկա:
3. Ժամանակագրական պատկերացումների ձևավորման մեթոդիկա:
4. Պատմական փաստերի տեղադրումը տարածության մեջ: Քարտեզի հետ աշխատելու մեթոդիկա:
5. Պատմական հասկացությունների ձևավորումը պատմության դասերին:
6. Կարողությունների ձևավորման մեթոդիկա: Սովորողների աշխարհայացքի ձևավորման գործում կարևորագույն նշանակություն ունեն պատմական գիտելիքները, քանզի նրանցում է կենտրոնացած մարդկության ողջ սոցիալական փորձը, որը անհրաժեշտ է արդի բարդ ու հակասական իրադարձությունները հասկանալու համար²:

Պատմական գիտելիքների միջոցով հնարավոր է՝

1. ձևավորել պատկերացումներ պատմական իրականության մասին,
2. ձևավորել մարդկային հասարակության զարգացման գիտական պատկերը,
3. ճանաչել ժամանակակից հասարակությունը,
4. անձի ձևավորումը:

Պատմական գիտելիքների կառուցվածքը.

- պատմական պատկերացումներ,
- պատմական հասկացություններ,

• պատմական իմացության մեթոդաբանություն: Պատմական պատկերացումներ: Սովորողների գիտակցության մեջ պատմական փաստերի, իրադարձությունների, անհատների առանձնահատկությունների, ժամանակի ու տարածության մեջ տեղադրման արտացոլումն է: Պատմական պատկերացումները միջտ սուբյեկտիվ են: Պատմական գիտելիքների մեծ մասը պատկերացումների

¹Զ. Ղևոնդյան, Պատմության դասավանդման մեթոդիկա, Եր., 2001թ.:

² Հանրակրթության պետական կրթակարգ. չափորոշիչներ, ծրագրեր, մեթոդներ, Եր., 2007 թ.:

մակարդակում է: Դրանց միջոցով վերականգնվում և բնութագրվում են պատմական փաստերը: Պատմական հասկացություններ: Սովորողների գիտակցության մեջ պատմական փաստերի առավել կարևոր, համակարգված բնութագրիչների արտացոլումն է, ինքնուրույնության ձևավորում: Պատմական հասկացությունները օբյեկտիվ են, ինչից հետևում է, որ դրանք բոլոր աշակերտների մոտ նույնն են: Պատմական իմացության մեթոդաբանությունը ներառում է գիտելիքներ պատճառահետևանքային կապերի, պատմական զարգացման օրինաչափությունների մասին, ինչպես նաև պատմական նյութերի հետ աշխատելու կարողություններ: Հմտություններին և կարողություններին տիրապետելը աշակերտների ուսումնառության արդյունավետության բարձրացման կարևոր միջոց է:

Այսպիսով՝ պատմական գիտելիքները պատմական պատկերացումների, հասկացությունների, պատմական զարգացման օրինաչափությունների և պատմական նյութի հետ աշխատելու միջոցների բարդ փոխկապվածությունն է: Առավել մանրամասն քննարկենք ժամանակագրական պատկերացումների ձևավորման մեթոդիկան և պատմական փաստերի տեղադրումը տարածության մեջ՝ քարտեզի հետ աշխատելու մեթոդիկա¹: Ժամանակագրության մեկնաբանման միջոցներ: Ժամանակային պատկերացումների ձևավորման համար անհրաժեշտ է կենտրոնացնել աշակերտների ուշադրությունը գլխավոր փաստերի վրա, գրանցել դրանք տեսքում՝ նշելով տարեթիվը: Կարևոր նշանակություն ունեն ժամանակագրական աղյուսակները, որոնք աշակերտները կազմում են ինքնուրույն: Աղյուսակը կազմվում է աշակերտական տետրի վերջին 5–6 էջերում: Էջը կիսվում է 2 մասի, առաջինում նշվում է տարեթիվը, երկրորդում՝ իրադարձությունը: Այսպիսի գրառումները նպաստում են նյութի կրկնությանը և գիտելիքների ամրապնդմանը, ինչպես նաև ինքնուրույն աշխատանքների զարգացմանը: Պատմական տարեթվերի

հետ աշխատելիս օգտակար է աշխատանքը գրատախտակի հետ: Ընդհանրապես ընդունված է համարել, որ յուրաքանչյուր դասի գրատախտակին պետք է նշված լինի դասի թեման, պլանը, հիմնական հասկացությունները, տարեթվերը, հարցերը: Տարեգրության ուսուցման ժամանակ ուսուցիչը կարող է ստեղծել այնպիսի իրադրություններ, որ աշակերտները տրամաբանելով հիշեն տարեթվերը: Դա հնարավոր է աղյուսակներ կամ խնդիրներ կազմելու և լուծելու միջոցով: Օրինակ՝ կարելի է առաջադրել հարց, թե այս ինչ իրադարձությունը տեղի է ունեցել տարի առաջ, ուրեմն ո՞ր թվականին է դա կատարվել: Գիտելիքների ստուգման համար կարելի է հանձնարարել շարադրություն՝ արաջարկելով ոչ թե թեմա, այլ տարեթվեր: Տարեթվերը հնարավոր է գուգակցել աշխարհագրական տերմինների, անվանումների, պատմական գործիչների անունների, այլ հասկացությունների հետ: Արդյունավետ հանձնարարություն համարվում է համեմատական սինխրոն

¹ Гусев В. В., Методы и организационные формы обучения, М., 2001. 5

աղյուսակների կազմումը: Դա թույլ է տալիս համեմատելով իրադարձությունների տարեթիվը և տևողությունը, կատարել եզրակացություններ դրանց օրինաչափությունների և առանձնահատկությունների վերաբերյալ: Պատմության դասին կարելի է կիրառել 2 տեսակի սինխրոնիզացիա՝ տարեթվերով և իրադարձություններով: Տարեգրական թելադրություն:

1. Տարեթիվը գրել քարտի կամ գրատախտակի վրա – աշակերտները պատասխանը նշում են տետրերում:

2. Նշել որևէ իրադարձություն – աշակերտները գրում են տարեթիվը:

3. Համադրել նշված հանձնարարությունները:

Գիտելիքների ստուգման ձևերից են թեստերը: Նրանց կիրառումը օգտակար է տարեթվերով հագեցած թեմաների ուսուցման ժամանակ: Առաջադրանքները բազմազան են: Կարելի է առաջարկել համադրած տեղադրել մի քանի պատմական փաստեր և տարեթվեր: Կարելի է թվարկել մի քանի պատմական փաստ կամ իրադարձություն՝ դիմացը նշելով մի քանի տարեթիվ, և առաջարկել ընդգծել միակ մեկ ճիշտը, կարող է նշվել ուղղակի փաստը՝ պահանջելով որոշել տարեթիվը: Ժամանակային պատկերացումների ձևավորման հարցում կարևոր է սովորեցնել տարեթվեր մտապահելը: Կարելի է նշել երեք մեթոդ.

1. գիտակցված մտապահում,

2. մտապահել՝ հենվելով որոշակի կլոր թվերի վրա,

3. միաժամանակ տեղի ունեցած իրադարձությունները զուգահեռ նշել տեսրում: Զուգահեռության սկզբունքը կարելի է կիրառել որոշակի պարբերությամբ տեղի ունեցած փաստերի դեպքում, օրինակ՝ մեկ, տասը, հարյուր տարի անց – 1380 /Կուլիկովոյի ճակատամարտը – 1480 – գորքերի կանգը Ուղրա գետի մոտ: Մտապահելու մեթոդներից է ասսոցիատիվ հիշելու մեթոդը:

Օգտագործվում է մեխանիկական հիշողության մեթոդը, որի ժամանակ օգտակար են խաղերը, աղյուսակները, քարտերը: Պատմական փաստերի տեղադրումը տարածության մեջ:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Սովորողների մեջ ինքնուրույնության , նախաձեռնության ունակությունների զարգացմանը նպաստում են ինքնուրույն աշխատանքի մեթոդները;
2. Պրոբլեմային ուսուցման կազմակերպումը նպաստում է նոր գիտելիքների յուրացմանը, դրանք վերածում կարողությունների և հմտությունների , տրամաբանական մտածողության, որոնողական ընդունակությունների զարգացմանն ու հետազոտական ակտիվությանը, ստեղծագործական կարողությունների ձևավորմանը:
3. Ուսուցման տեխնոլոգիան կամ կիրառվող մեթոդները լավագույնն են, եթե լավագույնս նպաստում են մարդու ինքնուրույնության ձևավորմանը, հիմնարար գիտելիքների ձեռքբերմանն ու ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը:
4. Ուսումնահետազոտական գործունեությունը ենթադրում է սովորողի ստեղծագործական ընդունակությունների արթնացում ու ակտիվացում:
5. Պատմական գիտելիքները պատմական պատկերացումների, հասկացությունների, պատմական զարգացման օրինաչափությունների և պատմական նյութի հետ աշխատելու միջոցների բարդ փոխկապվածություն է:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

Առարկայական ծրագրեր և չափորոշիչներ

Ամիրջանյան Յու. Ա, Սահակյան Ա. Ս., Մանկավարժություն, Երևան, 2005,

Թամամյան Գ, Պատմության ուսուցման արդյունավետության մի քանի հարցեր, Եր., 1972:

Ղաջոյան Հ., Երեխաները տարիքն ի վեր, Երևան , 2002,

Ղևոնդյան Հ, Պատմության դասավանդման մեթոդիկա, Եր., 2001թ.:

Бабанский Ю. К., Методика обучения в совр. общеобразоват. школе, Москва, 1989 ,

Гузеев В. В., Методы и организационные формы обучения, М., 2001. 5

Скаткин М. Н., Проблемы современной дидактики, 2-е изд.- Москва, 1984:

